

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації ГУКА Назарія Орестовича на тему «Психологічні аспекти становлення моральної самосвідомості майбутнього юриста», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053 «Психологія»

1. Актуальність теми дисертації

Актуальність теми визначається кількома взаємопов'язаними чинниками:

По-перше, сучасна юридична практика вимагає від фахівця не лише технічного правового мислення, а й стабільної внутрішньої системи моральної рефлексії, ціннісної ідентичності та етичної відповідальності – здатностей, що забезпечують прийняття зважених рішень в умовах конкуруючих норм, морального дистресу та інституційного тиску.

По-друге, контекст повномасштабного воєнного вторгнення в Україну надає цій проблемі особливого соціального значення: саме юристи стають ключовими агентами відновлення легітимності права, захисту прав людини та протидії безкарності, що ставить підвищені вимоги до їхньої етичної зрілості.

По-третє, незважаючи на значний науковий інтерес до психології моральності, проблема становлення моральної самосвідомості в юридичному контексті залишається фрагментарно дослідженою: бракує як комплексних структурних моделей, валідованих для юридичної освіти, так і емпіричних даних про динаміку відповідних психологічних механізмів на різних рівнях фахової підготовки.

Відтак, актуальність проблеми становлення та розвитку моральної самосвідомості майбутнього юриста зумовлена тим, що сучасна юридична практика вимагає від фахівців не лише технічного правового мислення, а й стабільної внутрішньої системи моральної рефлексії, ціннісної ідентичності та етичної відповідальності – здатностей, що забезпечують прийняття зважених рішень в умовах конкуруючих норм, морального дистресу та інституційного тиску. Контекст повномасштабної війни в Україні надає цій проблемі особливого значення, оскільки саме юристи стають ключовими агентами відновлення легітимності права, захисту прав людини та протидії безкарності, що висуває підвищені вимоги до їхньої етичної зрілості (Ewick&Silbey, 1998; Bandura, 2002; O'Grady, 2014; Savchyn&Potochnyak, 2025; Zabolotska et al., 2023).

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційне дослідження виконувалося відповідно до плану науково-дослідницьких робіт Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка і є складовою наукової теми кафедри психології «Психологічні основи розвитку культури професійної діяльності майбутніх

фахівців» (2021–2025 рр.). Тему дисертації затверджено вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (протокол № 12 від 03 листопада 2022 року).

3. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Дисертаційна робота відзначається аргументованістю, доказовістю, переконливістю, глибиною аналізу. Всі положення, висновки і пропозиції, представлені у дисертації, є науково обґрунтованими, мають теоретичне і практичне значення, містять конкретні рекомендації. Дисертант уникає поверховості в науково-дослідницькій діяльності, зокрема у викладі теоретичного й експериментального матеріалу.

Дисертація представляє завершене науково обґрунтоване та логічно викладене самостійне дослідження. Наукові положення і висновки перевірені за результатами апробації на науково-практичних конференціях різного рівня.

4. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:
уперше:

– запропоновано та обґрунтовано шестикомпонентну структурну модель моральної самосвідомості майбутнього юриста (когнітивний, афективний, рефлексивний, ціннісно-мотиваційний, соціокультурний, поведінковий компоненти). Включення поведінкового компонента є авторським внеском, що дозволяє операціоналізувати моральну самосвідомість не лише як внутрішній стан, а як реалізовану у вчинках здатність;

– розроблено та психометрично валідовано авторський Опитувальник моральної самосвідомості юриста (ОМС-Ю-8 / MSI-Law) як спеціалізований інструмент вимірювання восьмивимірної структури моральної самосвідомості в юридичному контексті – з підтвердженою восьмифакторною корельованою моделлю, прийнятними показниками внутрішньої узгодженості ($\alpha = .80-.88$ по підшкалах) і повною скалярною інваріантністю між когортами та статтю;

– емпірично верифіковано шестирівневу систему детермінант моральної самосвідомості юриста (нейропсихологічний, особистісний, освітній, соціокультурний, ситуативний, поведінковий рівні) та встановлено питомий внесок кожного рівня у пояснення варіації інтегрального показника.

уточнено:

– профіль психологічних ресурсів і чинників ризику моральної самосвідомості майбутнього юриста: встановлено, що регуляторний кластер чеснот (мужність, мудрість, вдячність, духовність) є найбільш диференційованим предиктором рівня моральної самосвідомості, тоді як схильність до правового морального відсторонення є її системним антагоністом із найвищою кореляцією за шкалою інтерналізованої нормативності;

– феноменологію освітньої динаміки моральної самосвідомості: встановлено трирівневий профіль змін від 2-го курсу до магістратури з диференційованими траєкторіями підшкал (моральна чутливість та

ідентичність демонструють найбільший приріст на магістерській стадії; моральна рефлексія та когнітивна емпатія – на ранньому етапі бакалаврату).

5. Практичне значення результатів дослідження

Практичне значення полягає в тому, що на основі результатів дослідження розроблено та валідовано психодіагностичний інструмент ОМС-Ю-8, придатний для використання в системі психологічного моніторингу здобувачів юридичних спеціальностей та оцінювання ефективності освітніх інтервенцій.

Виявлений профіль ризику (правова моральна дезангажованість) і профіль ресурсу (регуляторні чесноти) можуть слугувати цільовими параметрами для структурування зворотного зв'язку у клінічній юридичній освіті та тренінгових програмах з етики. Підтверджені відмінності між освітніми когортами та відсутність гендерної різниці на магістерському рівні здобуття освіти можуть бути враховані при плануванні диференційованих освітніх заходів на різних роках навчання.

Виконане дослідження є вагомим внеском у теорію і практику психологічної науки. Результати дослідження спрямовані на покращення структурування зворотного зв'язку у клінічній юридичній освіті, тренінгових програмах з етики та удосконалення диференційованих освітніх заходів на різних рівнях підготовки майбутніх юристів, а відтак на подолання низки актуальних суперечностей між:

- запитами суспільства на формування високоморальної, ціннісно-орієнтованої особистості юриста та домінуванням прагматично-раціональних підходів у сучасній юридичній освіті;

- високими вимогами до психологічної стійкості та моральної стабільності майбутнього фахівця в умовах юридичної практики та відсутністю системного психологічного супроводу етичного становлення особистості під час навчання;

- необхідністю розвитку механізмів моральної самосвідомості здобувача юридичної освіти та акцентом на теоретичному засвоєнні нормативних юридичних знань без їх глибинного особистісного прийняття.

Результати дисертаційного дослідження упроваджено в освітній процес ПЗВО «Міжнародний класичний університет імені Пилипа Орлика» (довідка № 070/02/26 від 19.01.2026 р.), Одеського національного університету імені І.І. Мечникова (довідка № 75 від 29.01.2026 р.), Науково-навчального Інституту права та безпеки імені князя Володимира Великого МАУП (довідка № 54 від 14.02.2026 р.), Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (довідка № 15-ЗМП-Д від 21.01.2026).

6. Повнота опублікування результатів дисертації

Основні положення дисертаційного дослідження Гука Назарія Орестовича висвітлені у 5 наукових публікаціях, з яких: 3 статті у фахових наукових виданнях України (всі одноосібні), 2 статті, які додатково відображають наукові результати дослідження, з яких 1 стаття у співавторстві.

Статті у наукових фахових виданнях України

1. **Huk, N.** (2025). Moral self-consciousness in legal practice and the work of moral dilemmas: A contemporary psychological overview. *Naukovi Perspektivi*, 10 (64). [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-10\(64\)-1205-1217](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-10(64)-1205-1217)

2. **Huk, N.** (2025). Moral self-awareness of future lawyers: A structural model and determinants framework. *Habitus*, 76, 408–411. DOI: <https://doi.org/10.32782/hbts.76.69> <https://habitus.od.ua/journals/2025/76-2025/71.pdf>

3. **Huk, N.** (2025). Development of moral self-awareness across legal education: Psychometric validation of the MSI-LAW and cross-cohort empirical analysis. *Habitus*, 77(2), 243–247. DOI: <https://doi.org/10.32782/hbts.77.2.44> https://habitus.od.ua/journals/2025/77-2025/part_2/46.pdf

*Опубліковані праці апробаційного характеру
у матеріалах конференцій*

4. Zymianskyu, A., & **Huk, N.** (2025). Психологічні аспекти формування моральних принципів майбутніх юристів в умовах російсько-української війни. *Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки* In V. Ilnytskyi & M. Haliv (Eds.), (Vol. 3, pp. 187–188). Vydavnychydim «Helvetyka».

5. **Гук, Н.** (2026) Моральна самосвідомість юриста у вимірах етики професійної діяльності воєнного часу. *Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки*. Том IV / [Ред.: В. Ільницький, М. Галів]. Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2026. С. 164–166.

7. Апробація матеріалів дисертації

Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження висвітлено у доповідях на науково-практичних конференціях і семінарах різного рівня:

– міжнародних: «Права дитини в соціально-правовому вимірі – до 100-річчя проголошення прав дитини» (Дрогобич, 20 листопада 2024); «Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки» (Київ – Дрогобич – Львів – Запоріжжя – Переяслав – Ужгород – Перемишль, 7 березня 2025); «Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Людина, суспільство, історія: діалог у гуманітарному просторі» (Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв, 17 жовтня 2025); «Формула майбутнього: міжнародний форум для науково-практичного обміну досвідом» (Дрогобич, 25 лютого 2026); «Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки» (Київ – Дрогобич – Львів – Запоріжжя – Переяслав – Ужгород – Перемишль, 6 березня 2026);

– регіональних: «Пульс цивілізації: Україна на карті світових досягнень» (Дрогобич, 23 жовтня 2024); «Взаємодія національних спільнот в умовах

воєнного часу». Дрогобич, 8 травня 2025); «Наука і гідність: роль молоді у розбудові майбутнього України» (Дрогобич, 19 листопада 2025);

– науково-методичних семінарах кафедри психології Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (2022 – 2026 рр.).

8. Особистий внесок здобувача в отриманні наукових результатів

Усі наукові результати, викладені у дисертації, одержані здобувачем самостійно. У спільній публікації з науковим керівником (Zymianskyu & Huk, 2025) особистий внесок здобувача становить 70 % і полягає у зборі емпіричних даних, аналізі психологічних чинників формування моральних принципів майбутніх юристів та підготовці основного тексту.

Наукові ідеї та здобутки, що належать співавторам публікацій, у дисертаційній роботі не використовувалися.

9. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, переліку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 278 сторінок, з яких 220 сторінок основного тексту. Робота містить 32 таблиці, 1 рисунок, список використаних джерел, який налічує 170 найменувань (з яких 103 іноземними мовами).

Дисертація виконана українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (точність, логічність, лаконічність, зрозумілість, зв'язаність, цілісність, завершеність). Рукопис дисертації чітко структурований, характеризується завершеністю тексту кожного з трьох розділів, належною мовностилістичною грамотністю. Структура роботи та її оформлення відповідають вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

10. Відомості про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності

Дисертаційну роботу Гука Н.О. «Психологічні аспекти становлення моральної самосвідомості майбутнього юриста» 18 березня 2026 року було перевірено на ознаки академічного плагіату за допомогою інформаційної системи виявлення збігів «Strike-Plagiarism» у відділі інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотеки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Результати перевірки: схожість: 1,28 %; коефіцієнт цитування: 0,86 %; вилучень: 3,00 %.

У процесі перевірки виявлено окремі збіги із загальноновживаною термінологією та посиланнями на використану літературу. Виявлені в роботі текстові збіги не мають ознак академічного плагіату і є правомірними.

Дисертаційна робота Гука Н.О. є результатом самостійних досліджень здобувача, відзначається змістовністю, обґрунтованістю ключових позицій, не містить елементів запозичень без посилання на джерело та відповідає принципам академічної доброчесності.

11. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року за № 44.

Дисертаційна робота Гука Назарія Орестовича «Психологічні аспекти становлення моральної самосвідомості майбутнього юриста», яка подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії згалузі знань 05«Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053«Психологія», містить раніше незахищені й одержані особисто автором наукові результати, які в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання щодо визначення детермінант розвитку моральної свідомості майбутніх юристів у період професійної підготовки та розробки валідного авторського Опитувальника (ОМС-Ю-8 / MSI-Law) для її вимірювання, що має важливе значення в галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Дисертація Гука Назарія Орестовича «Психологічні аспекти становлення моральної самосвідомості майбутнього юриста» є самостійною науковою працею, яка за своїм змістом, рівнем новизни й практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. за № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та пп. 6 і 7 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. за № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 341 від 21.03.2022 р., № 502 від 19.05.2023 р., № 507 від 03.05.2024 р.) і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05«Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 053«Психологія» у разовій спеціалізованій вченій раді.

Голова засідання фахового
наукового семінару,
доктор психологічних наук,
професор

Мирослав САВЧИН

